

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2018

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2018

Innhold

1. Sammendrag	4
1.1 Nasjonalt og internasjonalt arbeid	6
1.2. Finansiering	8
2. Satsningsområder 2018	9
2.1 Kulturlandskap	10
2.2 Vegetasjon, viltkartlegging og overvåking	12
2.3 Duntradisjonen	14
2.4 Formidling, informasjon og verdensarvsenter	17
2.5 Arbeid med barn og unge	19
2.6 Besøksforvaltning/reiseliv	21
2.7 Kulturminnevern	22
2.8 Fiskeri og havbruk	23
2.9 Overvåking av verdensarven	24
2.10 Oppsyn i regi av Statens naturoppsyn	26
2.11 Tiltak i regi av Vega verneområdestyre	28
2.12 Frivillig arbeid	30
3. Bakgrunn for Stiftelsens arbeid	31
3.1 Stiftelsens styre	32
3.2 Samarbeidsrådet	33
3.3 Vega kommune: Arbeid med verdensarv	36
3.4 Administrativt kontaktutvalg	36
3.5 Helgeland Museum - formidlingsvirksomhet	37
3.6 Statusrapport Vega Verdensarvsenter	38
3.7 Stiftelsens sekretariat	41

1. Sammendrag

Styret vedtok i sak 07/18 rammer for arbeidsplan og budsjett på kr 4,56 mill kr. I tillegg ble det søkt midler til Stiftelsens barne- og ungdomssatsning.

Prioriterte arbeidsoppgaver i 2018 har vært:

- Samarbeid med grunneiere og fuglevoktere om dunværene og med skjøtsel/formidling
- Samarbeid med Vega skole om oppfølging av verdensarvplan
- Utvikling av prosjektet «Heltens Reise», utvikling av tilbud for barn og unge i og i tilknytning til verdensarvsenteret
- Ferdigstilling av formidlingskonseptet for verdensarvsenteret
- Lokal forankring av senteret via møter og sosiale medier
- Oppfølging av det nasjonale arbeidet med **St.meld 35 Framtid med fotfeste** gjennom bl.a. styreverv i Norges Verdensarv, Verdensarvforum og videreutvikling av basisutstillingen for verdensarven i Norge
- Deltakelse i administrativt kontaktutvalg for Vega verneområdestyre, Vega kommune og Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

GRUNNEIERNE I SKOGSHOLMEN HAR LAGT NED ET TIDKREVENDE OG MANGEÅRIG ARBEID MED SLÅTT I GJENGROINGSLANDSKAP. (FOTO: FAMILIEN HELLAND)

4,31 mill kr av Stiftelsens budsjett for 2018 var tildelt fra Miljødirektoratet etter søknad, mens Nordland fylkeskommune bidro med midler til ærfuglarkitektur og forprosjekt marine ressurser. 1,2 mill kr til barne- og ungdomssatsningen «Heltens Reise» ble bevilget fra ulike instanser.

2017 var nest beste hekkesuksess i verdensarvområdet etter innskrivningen, mens oterangrep i Muddvær i 2018 førte til en svært stor nedgang i antall hekkende ærfugl fra 167 til 70. Andre dunvær hadde også problemer med oter, men mistet ikke et stort antall ærfugl. Dette ble et markant tilbakeslag som førte til stor frustrasjon blant fuglevokterne over predatorsituasjonen.

Også antall beitende sau ble redusert etter mangeårig oppgang. Dette skyldes at to saueiere avsluttet driften. Skjøtselen av tidligere slåttemark er stabil.

Grunneiere i Skogsholmen har i løpet av de siste årene hogget det meste av sitka. Også i Kilvær er det reduksjon, men en del gjenstår fremdeles der. I tillegg foregikk hogst i regi av Vega verneområdestyre i og ved Kjellerhaugvatnet naturreservat. SNO og skoleelever ryddet småplanter av sitka i naturreservatene.

Den nordiske verdensarvkonferansen ble arrangert i Jelling og Christiansfeldt i Danmark og med posttur til Vadehavet verdensarvområde. Norges Verdensarv arrangerte det årlige Verdensarvforum i tilknytning til Urnes Stavkyrkje, med Skjolden som konferansested. Der ble det for tredje gang gjennomført et Politisk Forum og Politisk Råd med politiske representanter fra stedene.

I 2016 sendte flere natur- og kulturvernorganisasjoner klager til Unesco for manglende oppfølging fra nasjonalstaten av Vegaøyen Verdensarv. Klagen kom i forbindelse med søknader om to nye oppdrettslokaliteter i verdensarvområdet. Klima- og miljødepartementet (KLD) har i ettertid utredet dagens praksis og anbefaling av aktuelle tiltak, både i verdensarvområdene generelt og for Vegaøyen spesielt mht havbruk. Det ble derfor gjennomført en kartlegging av områdenes universelle verdier og faktorer som kan virke inn på disse. For Vegas del ble indikatorene brukt som grunnlag for arbeidet med en konsekvensutredning mht påvirkning på verdensarv-verdiene av havbruk og andre faktorer. I august 2018 ble det også gjennomført et såkalt scopingseminar for å få innspill til innholdet i konsekvensutredningen.

På et regionalt plan arbeidet Vega kommune og de 12 andre kommunene på Helgeland om å gjennomføre en 2. gangs høring for Kystplan Helgeland. Nordland fylkeskommune trakk sin innsigelse da Vega kommune foreslo å avgrense havbruk til de to omsøkte lokalitetene. Riksantikvaren opprettholdt sin innsigelse og overtok som kulturminnemyndighet. Fylkesmannen opprettholdt sin innsigelse og det ble sendt flere klager på fylkeskommunens vedtak til Unesco.

1.1 Nasjonalt og internasjonalt arbeid

Norges Verdensarv, medlemsorganisasjonen for de norske verdensarvstedene med samarbeidende instanser, arrangerer årlig Verdensarvforum, en arena for felles erfaringsutveksling og kompetanseoppbygging. Alle 20 kommunene som har verdensarvområder/objekter er medlemmer i nettverket, samt sju av åtte fylkeskommuner.

I 2018 var Verdensarvforum i tilknytning til Urnes Stavkyrkje, med Skjolden som konferansested. Tema var sektorovergripende samarbeid med innledere fra bl.a. Kystdirektoratet om nye forskrifter for forurensende cruisetraffikk.

Der ble det for tredje gang gjennomført et Politisk Forum og Politisk Råd med politiske representanter fra stedene. Møtene ble fulgt opp med politiske uttalelser og framlegg fra NVAs politiske råd i høringene i Stortingets energi- og miljøkomité og familie- og kulturkomiteen i forbindelse med statsbudsjettet. Blant kravene var styrket kapasitet til verdensarv arbeid i direktoratene og økning i ressursene til stedene, samt driftstilskudd til Norges Verdensarv.

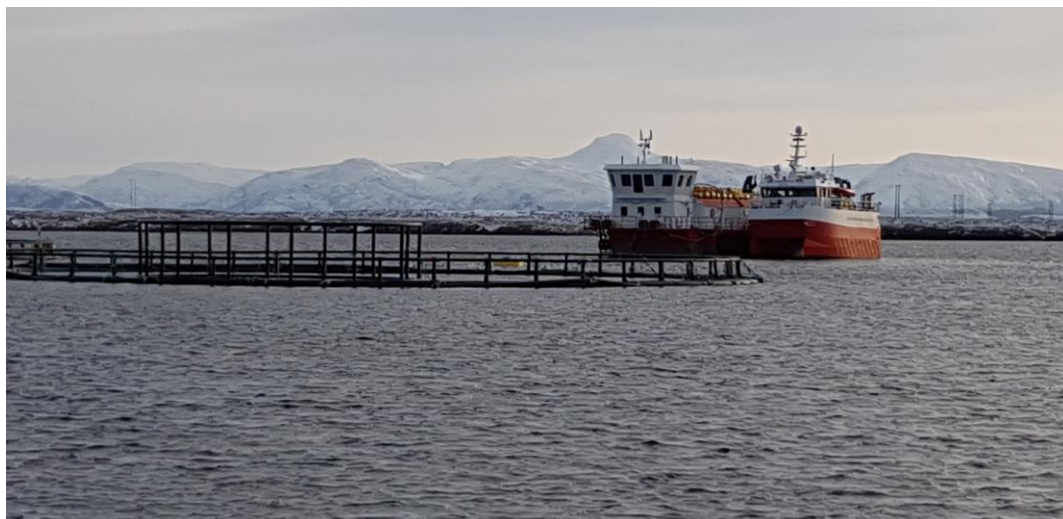
Stiftelsen deltok aktivt i arbeidet med å utvikle innholdet i basisutstillingen for verdensarven som skal være en del av formidlingen i alle verdensarvsentrene. Utstillingen har blitt svært forsinket da det hos Riksantikvaren ble vedtatt at den skulle ut på offentlig anbud, men det var i 2018 en målsetting hos direktoratet om at Vega utstillingen skulle være ferdig til den offisielle åpningen av Vega verdensarvsenter.

Den nordiske verdensarvkonferansen ble i 2018 arrangert i Jelling og Christiansfeld i Danmark og med posttur til Vadehavet verdensarvområde. «Verdensarv i børnehøjde» var tema for konferansen som samlet representanter fra nærmere 40 nordiske verdensarvsteder.

Stiftelsen er representert i ulike nettverk og samarbeidsprosjekt, også via Vega Verdensarvsenter. Daglig leder er nestleder i Norges Verdensarv, medlemsorganisasjonen for de åtte norske verdensarvstedene, og ble i 2018 valgt inn som medlem i styret i Nordic World Heritage Association, den nordiske verdensarvforeningen.

Daglig leder har i 2018 bl.a. presentert verdensarven på internasjonale konferanser i Italia og på Island, for Kulturrådet, Verdensarvforum, for ulike besøkende delegasjoner, Brønnøysund-registrene, lokale lag, foreninger og skoleelever.

Vega Verdensarvsenter er med i nettverkene Innovative Opplevelser for opplevelsesbedrifter i Nordland og opplevelsesnettverket på Sør-Helgeland. Senteret er også en av deltakerne i «Klynge-til klynge samarbeid i Nordatlanten med fokus på landbrug, fødevarer og turisme» mellom Færøyene, Grønland, Nord-Norge og Øst-Island, finansiert med EU-midler.

PR I DAG ER DET ETT OPPDRETTSANLEGG VED SKOGSHOLMEN I VEGAØYAN VERDENSARVOMRÅDE

Unesco fikk i 2016 klager fra ulike natur- og kulturvernorganisasjoner på to nye oppdrettslokaliteter i verdensarvområdet. Med utgangspunkt i anbefalingene fra IUCN og ICOMOS etter en rådgivende befarings i 2017, har Klima- og miljødepartementet (KLD) anbefalt aktuelle tiltak for å styrke ivaretagelsen av de universelle verdensarvverdiene i plan- og beslutningsprosesser. Riksantikvaren har etter oppdrag fra KLD ferdigstilt arbeidet med å utvikle indikatorer for forvaltningen av verdensarven. For Vegaøyens del er de konkretiserte verdensarvverdiene brukt som grunnlag for planprogrammet for en konsekvensutredning mht påvirkning på verdensarvverdiene av havbruk og andre faktorer.

I 2018 ble det også gjennomført et såkalt scopingseminar for å få innspill til innholdet i en helhetlig konsekvensutredning av havbruk i verdensarvområdet. Seminaret skjedde i samarbeid mellom Vega kommune og Norsk institutt for naturforskning (NINA), som fikk i oppdrag av Vega kommune å lage konsekvensutredningen. Deltakere på seminaret var fra ulike direktoratet, fylkeskommune, Fylkesmann, oppdrettsnæringen, verneområdeforvalter og verdensarvkoordinator/daglig leder i Stiftelsen. NINA arbeidet høsten 2018 med et planprogram for utredningen og hadde bistand av bl.a. Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU).

På et regionalt plan arbeidet Vega kommune og de 12 andre kommunene på Helgeland om å gjennomføre 2. gangs høring av Kystplan Helgeland, en arealplan for sjøarealene på Helgeland med mål å gi en enhetlig arealforvaltning. Fylkesmannen og Nordland fylkeskommune la inn innsigelse ut fra en vurdering av at verdensarvverdiene ikke var tilstrekkelig ivarettatt og at det måtte foretas kunnskapsinnhenting. Nordland fylkeskommune trakk sin innsigelse da Vega kommune foreslo å avgrense havbruk til de to omsøkte lokalitetene, mens Riksantikvaren og Fylkesmannen opprettholdt sin innsigelse. Riksantikvaren overtok for Nordland fylkeskommune som kulturminnemyndighet. Flere organisasjoner og enkeltpersoner sendte klage til Unesco på vedtaket i Nordland fylkeskommune.

1.2. Finansiering

Stiftelsens budsjett for hovedpostene i Stiftelsens arbeid i 2018 var på 4,460 mill kr. I tillegg ble det søkt midler til Stiftelsens barne- og ungdomssatsning «Heltens Reise» der aktiviteten har vært styrt av hva som har kommet inn av midler.

Stiftelsen fikk i 2018 tildelt 4,130 mill kr fra Miljødirektoratet etter søknad. I tillegg ble det tildelt 150 000 kr fra Nordland fylkeskommune til ærfuglarkitektur og 100 000 kr til forprosjekt for kartlegging av marine ressurser som basis for utvikling av opplevelser.

1,2 mill kr til barne- og ungdomssatsningen «Heltens Reise» med mikrodestinasjoner og skaperverksted. Midlene som har finansiert Stiftelsens arbeid i 2018 har kommet fra Nordland fylkeskommune, UNESCO-kommisjonen, Fylkesmannen i Nordland, Kulturrådet, verdiskapingsmidler Miljødirektoratet, Vega verneområdestyre og sponsorer.

Budsjett tiltak og drift Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv 2018

	Budsjett 2018
Beite-, arealtilskudd, investeringer	970 000
Kulturbidrag	1 440 000
Formidling	250 000
Fugleliv	120 000
Besøksforvaltning	210 000
Drift av Stiftelsen	1 470 000
Sum	4 460 000

Nordland fylkeskommune, Fylkesmannen i Nordland, Vega verneområdestyre og Vega kommune bidro til verdensarvarbeidet med vel **6 mill kr i 2018**. Midlene er brukt til tiltak for å ta vare på og videreutvikle verdensarvverdiene i området. Den høye finansieringsgraden fra ulike aktører av verdensarvarbeidet forøvrig viser både den innsats og det engasjement som mange instanser og enkeltpersoner legger ned i å sikre og utvikle Vegaøyen verdensarvområde.

I 2014 - 2018 har regionalt og lokalt næringsliv gitt sponsorbidrag til verdensarvsenteret og «Eventyret Vegaøyen Verdensarv» og «Heltens reise» på vel **fire millioner kr**.

I tillegg kommer instanser som Statens naturoppsyn, Helgeland Museum, skolene, grunneiernes og frivilliges innsats i området. Det er grunn til spesielt å trekke fram fuglevokterne og bønder lokalt som tar på seg et stort arbeid med å frakte dyr i båt over lange avstander for å få beitet øyene, samt alt frivillig arbeid.

Bidragster	Tilskudd	Tiltak
Nordland fylkeskommune	2 000 000 kr	Bygningsvernmidler, inkl ærfuglarkitektur
Nordland fylkeskommune	100 000 kr	Forprosjekt Kunnskapsbasert utvikling av marine opplevelser i verdensarven
Nordland fylkeskommune	405 000 kr	Heltens reise/innovasjonsrom
Nordland fylkeskommune	175 000 kr	Plan for Vega som reisemål
Fylkesmannen i Nordland/ Landbrukets Utviklingsfond	1,3 mill kr	Skjøtselsmidler
Vega verneområdestyre	620 000 kr	Skjøtselstiltak, informasjonstiltak mm
Fylkesmannen i Nordland	51 500 kr	Skjøtsel slåtteenger og kystlynghei
Vega kommune	950 000 kr	Reiselivstiltak
Vega kommune	400 000 kr	SMIL-midler
SUM	6 001 500 kr	

VEGA VERNEOMRÅDESTYRE, VEGA KOMMUNE OG STIFTELSEN VEGEØYAN VERDENSARV SAMARBEIDET OM BESØKSFORVALTNING OG ARRANGEMENTET «VELKOMMEN INN» FOR REISELIVSNÆRINGEN

2. Satsningsområder 2018

2.1 Kulturlandskap

I OMNØY SLÅS OMTRENT 100 MÅL OG TIDLIGERE GJENGRODD KULTURLANDSKAP BRUKES SOM SAUEBEITE

Satsningen på kulturlandskapsskjøtsel i verdensarvområdene Vegaøyen og Vestnorsk Fjordlandskap ble i 2018 gjenspeilt i statsbudsjettet og via jordbruksavtalen. Det har gitt mulighet til å følge opp og iverksette en rekke viktige tiltak. Av et totalbudsjett for 2018 på 4,460 mill kr som skulle dekke arbeidet på alle forvaltningsplanens områder, satte Stiftelsen av 2,5 mill kr til skjøtsel og duntradisjonen.

I tillegg hadde Fylkesmannen 1,3 mill kr tilgjengelig via LUF-midlene og Vega verneområdestyre bidrar med 200 000 kr til skjøtsel i de vernede områdene. LUF-midlene ble i 2018 mer enn fordoblet fra 550 000 kr som har vært samme beløp helt siden 2009. Økningen av LUF-midlene åpnet for økt sats pr dyr, men også midler til tre tiltak utenom skjøtselstiltakene. To av prosjektene administreres via verdensarvsenteret, men med Stiftelsen som samarbeidspartner:

- kr 300 000 til innredning av kjøkkenet på verdensarvsenteret til kurs- og prøveproduksjonskjøkken
- kr 200 000 til dokumentasjon av immateriell kulturarv innen bl.a. skjøtsel hos den siste generasjon av fast bosatte i verdensarvområdet

I tillegg ble det bevilget kr 186 000 til refotografering av punkter i kulturlandskapet i regi av NIBIO/Oscar Puschmann. Her står Stiftelsen som lokal samarbeidspartner.

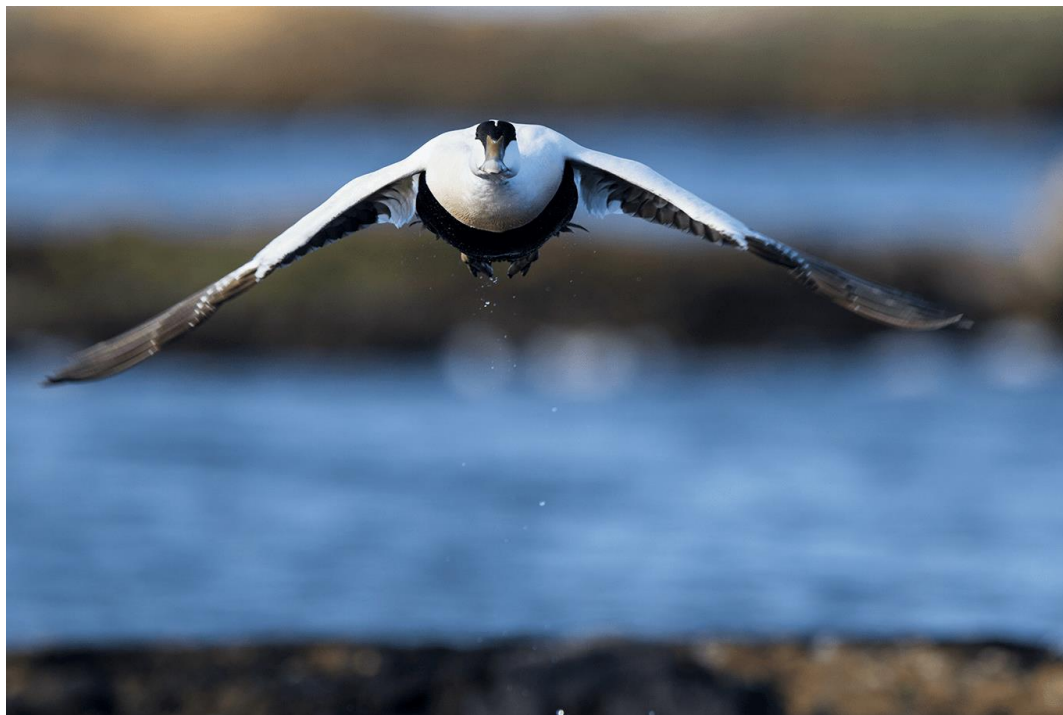
Antall sau i verdensarvområdet har hatt en gledelig utvikling og var i 2017 oppe i 1026 dyr, mens to av tiltakshaverne avslutte sin virksomhet i 2018. Det gjorde at det ble en nedgang til 750 dyr. Men det kom en ny etablerer innen sauedrift på Vega i 2018, så forhåpentligvis vil tallet økt for 2019. Det må også jobbes for å få inn flere beitedyr. Det er bare et fåtall storfe fra en av gårdene på Vega som er ute i Vegaøyen; 11 storfe på Emårsøy og Skogsholmen.

I 2018 var det 14 tiltakshavere som fikk tilskudd fra Stiftelsens budsjett, mens 8 fikk via Vega verneområdestyre og 15 fra jordbruksavtalemidlene som Fylkesmannen tildeler etter søknad. Hogsten som finansieres gjennom Stiftelsen har foregått på Skogsholmen og Kilvær. Skogsholmen er nå nesten fri for sitka, mens det på deler av Kilvær gjenstår en del skog. Ca 3000 sitka er hogd av grunneierne på disse øyene. På Skogsholmen tas nå også buskfuru og kratt.

TIDLIGERE GJENGRODD KULTURLANDSKAP I SKJÆRVÆR BLIR SLÅTT OG GRASVEKSTEN TAR SEG OPP

2.2 Vegetasjon og viltkartlegging

244 FUGLEARTER ER REGISTRERT PÅ VEGA OG I VEGAØYAN. DE MEST TALLRIKE ER SJØFUGLARTER SOM ÆRFUGL, SILAND, STORSKARV, GRÅMÅKE, SVARTBAK OG RØDNEBBTERNE. (FOTO: CYRIL RUOSO)

Som oppfølging til den periodiske rapporteringen til Unesco, har Stiftelsen i perioden 2010 - 2016 finansiert vegetasjons-, naturtype- og viltkartlegging i verdensarvområdet. Totalt sett har Nibio avd Tjøtta i en tiårsperiode kartlagt over tusen øyer og holmer i verdensarvområdet. Gjennom kartleggingen er det framskaffet unik informasjon om forekomster og fordeling av arter og vegetasjonstyper. Artsmangfoldet varierer mye fra øy til øy, men generelt sett er de aller fleste øyene svært rike på plantearter.

Kartleggingen har siden 2012 vært kombinert med viltkartlegging, der Fylkesmannen har vært delfinansjør. Totalt var det registrert 244 fuglearter på Vega og i Vegaøyen. Det er først og fremst sjøfuglarter som ærfugl, siland, storskarv, gråmåke, svartbak, fiskemåke og rødnebbterne som er mest tallrike i skjærgården på sommerstid, men også arter knyttet til et velskjøttet kulturlandskap som stær, storspove, småspove, grågå, heipiplerke og linerle er vanlige å se.

Nibio og SNO har kartlagt fugleforekomster på våren på Hysværflaket; et viktig over-vintrings- og rasteområde for sjøfugl. Observasjonene er lagt inn i Artsobservasjoner

www.artsobservasjoner.no I tillegg har Stiftelsen hvert år mottatt en rapport om det utførte oppdraget.

I 2017 - 2019 samarbeider Stiftelsen, Vega verneområdestyre og verdensarvsenteret med NIBIO om å utvikle et 3-årig prosjekt for verdensarvsenteret som skal synliggjøre og formidle resultatene av kartleggingen for et bredere publikum. Det skal skje via en dataløsning som har fått navnet «Dypdykk». Besøkende skal kunne velge tema på en skjerm i resepsjons-/butikkområdet i senteret og kan også fordype seg via pc i et tilleggende rom.

Arbeidet startet for fullt i 2018 med å lage en «Vegavariant» av Kilden, som er NIBIOs hovedkartløsning. Her er alle instituttets data samlet på ett sted sammen med et utvalg andre sentrale, nasjonale datasett. For Vega vil det i tillegg bli all informasjon om skjøtsel i området, fugleobservasjoner, vegetasjon mm. Besøkende skal kunne lete opp informasjon selv, og Vegakilden vil også bli brukt i undervisning og formidlingsøyemed.

Utenom disse dataene vil det bli lagt inn bilder og annet av natur- og kulturhistorisk interesse.

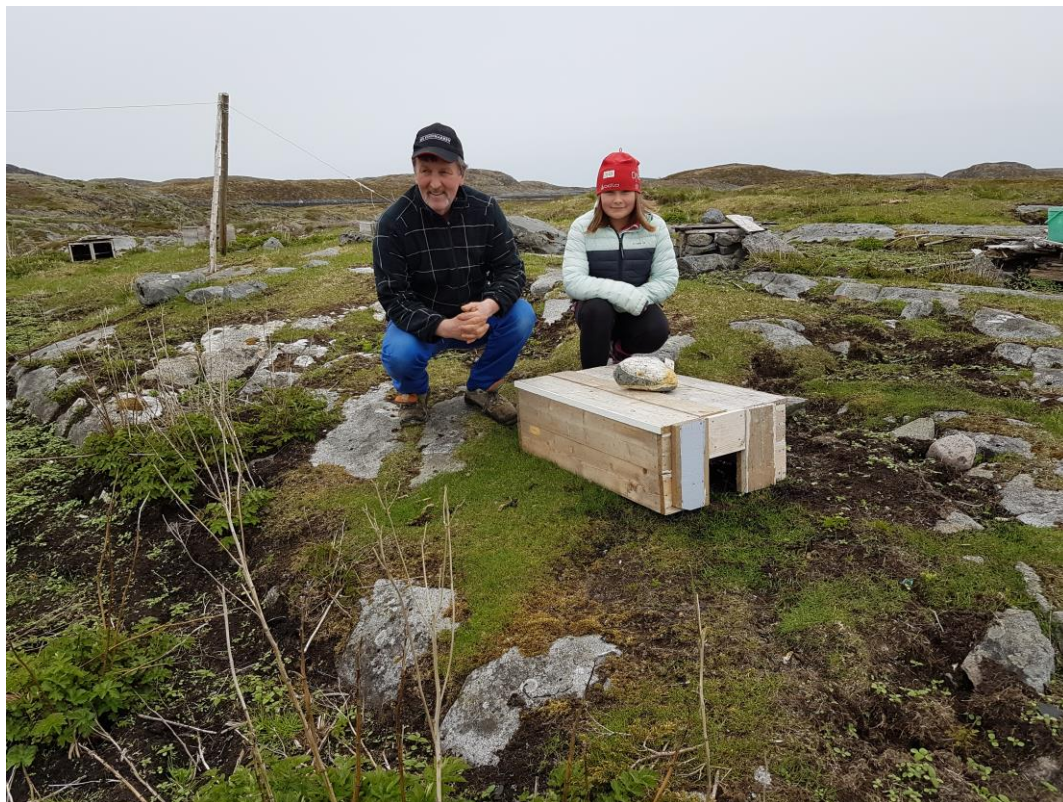

VEGETASJON PÅ KALKRIK GRUNN OG KYSTLYNGHEI ER KARTLAGT OG VIL BLI SYNLIGGJORT I «DYPDYKK»

Overvåking av vegetasjonen foregår på mindre ruter i Holandsosen, på Emårsøy, Muddvær og Skogsholmen. Kartlegging og overvåking skjer i regi av Nibio avd Tjøtta.

Det ble gjort et viktig arbeid av Norsk Institutt for naturforskning (NINA) i 2017 med å kartlegge ulike faktorer som kan virke inn på ærfugltradisjonen. Rapporten inngår i kunnskapsgrunnlaget for å vurdere effektene av havbruk på ærfugltradisjonen. Vega kommune var oppdragsgiver, mens kommunen, Stiftelsen og verneområdestyret finansierte rapporten i fellesskap. I 2018 ble det laget planprogram for en helhetlig konsekvensutredning der overvåking av ulike faktorer i området kan bli aktuelt. Programmet var ferdigstilt ved årsskiftet.

2.3 Duntradisjonen

BARN OG UNGE FÅR MØTE ÆRUGLTRADISJONEN GJENNOM SINE FAMILIER, SKOLEOPPLEGG ELLER FRIVILLIGE

Største posten på Stiftelsens budsjett i 2018 var stimulerings- og rekrutteringsordninger for dunværstradisjonen. Totalsummen ble i 2018 vel 1,5 mill kr. I 2018 var det 25 fuglevoktere i Vegaøyen fordelt på åtte dunvær. De hadde fem rekrutter og øvrig hjelp av familie og venner. Også skoleklasser og frivillige som Vegaøyens Venner deltok på dagsdugnader.

De siste årene har flere yngre meldt seg interessert; en svært positiv trend. Men om de skal ha mulighet til å etablere seg, blir det nødvendig å få økt fuglevoktertilskuddet i årene framover. Stiftelsen må også ha midler til rådighet for å kunne tilby flere opplæringsplasser i verdensarvområdet. Ellers må Stiftelsen sette et tak for antall fuglevoktere, noe som vil hindre nyrekruttering.

Etter nedgang i hekkebestanden i 2015 - 2016 var det i 2017 var det igjen betydelig økning i antall hekkende fugl, noe som sannsynligvis viser at tallene svinger alt etter værforhold, mattilgang og evt andre faktorer. En slik faktor er predasjon og 2018 ble et katastrofeår for fuglevokterne i Muddvær. De opplevde gjentatte oterangrep på

ærfuglene som hadde lagt seg på reir. Antall hekkende ærfugl ble mer enn halvert fra 167 i 2017 til 70 i 2018. Uten oterangrepene lå det an til å bli en fin økning fra 2017, med rundt 175 fugler som hadde lagt seg på reir. I tillegg ble også annen sjøfugl tatt eller skremt. Fuglevokterne regner med at det vil ta 8 - 10 år før de igjen har samme antall hekkende fugl. De ser derfor svært mørkt på framtiden; ikke minst fordi flere av dem nærmer seg 70 år eller er enda eldre. De ser derfor ikke at Muddvær kan bli et skikkelig fuglevær i deres tid som fuglevoktere. De krever at det utvikles en strategi for predasjon i verdensarvområdet som forhindrer at noe slikt kan skje igjen. Stiftelsen inviterte seksjonsleder Tore Vatne hos Fylkesmannen i Nordland til høstmøtet for fuglevokterne for å høre hvilke erfaringer fuglevokterne hadde gjort og for å informere om det regelverket Fylkesmannen må følge. Han viste til at videre arbeid for å få en mulig løsning, må skje via samarbeid med Miljødirektoratet.

Det ble gitt 8 fellingstillatelser på oter i Muddvær. Det ble også gitt fellingstillatelse på én oter i Flovær og én i Kilvær. Fylkesmannen åpnet ikke for flere tillatelser, slik at da det ble oterangrep i Bremstein, fikk de ikke felt denne oteren. I Bremstein ble også mye ærfugl skremt av rovfugl. Av de 66 som hadde lagt seg på reir, var det bare 36 som fikk vellykket hekking. Det ble også en liten nedgang i Flovær, Skjærvær og Hysvær, mens Lånan hadde økning. Endelig tall for de 8 dunværene ble 1275 ærfugl med vellykket hekking, mot 1417 i 2017.

Seksjonssjef Tore Vatne hos Fylkesmannen deltok på høstmøtet med fuglevokterne og fikk høre deres erfaringer og han informerte om det regelverket som Fylkesmannen må forholde seg til.

Antall hekkende ærfugl i de åtte dunværene 2006 - 2018

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bremstein				20	20	36	56	55	65	49	36	60	36
Flovær	151	147	153	155	152	120	136	140	170	143	124	140	127
Halmøy	50	77	79	66	38	38	40	40	40	40	20	20	20
Hysvær	64	89	90	98	92	122	110	104	103	105	134	158	130
Kilvær		3	12	19	23	23	20	25	41	48	55	61	60
Lånan	538	502	597	636	665	663	773	764	963	719	729	761	792
Muddvær	151	181	221	215	193	173	203	188	218	166	153	167	70
Skjærvær	13	22	19	23	33	39	52	47	47	33	30	50	40
Totalt	967	1021	1171	1232	1216	1214	1390	1363	1647	1303	1281	1417	1275

Det er grunn til å følge nøye med på utviklingen og få en grundig overvåking av ærfuglbestanden og hvor den befinner seg i ulike deler av året. Dette blir også anbefalt i rapportene fra NINA og Miljødirektoratet/Riksantikvaren om oppfølging av verdensarververdiene.

Fuglevoktere krever flere fellingstillatelser på fredet oter

Ribbede og halvt oppspiste ærfugl ligger igjen etter at oter skal ha forsynt seg i e-husene på Muddværet.

Brønnøysunds Avis, mai 2018

Muddvær 2018:

27 ærfugl er tatt av oter og 50 - 60 er skremt.

Erna Synnøve Nilsen: - *Det er oterspor over hele øya, sjøfuglbestanden er rasert. Hele været er ødelagt som sjøfuglvær for mange år framover.*

Ut fra registreringer av hekkesuksess i dunværene er det grunn til å ha oppmerksomhet på predatorbekjempelse som vil kreve en kontinuerlig innsats. Predatorbekjempelse og oppsyn/overvåking av området var derfor spesielt prioritert fra Forvaltningsknotepunktet i 2012- 2018 med økt skuddpremie til 400 kr, mot 100 kr tidligere. Flere jegere gjennomfører området med hund og har feller oppe. Dette gjelder særlig rundt Kilvær og i den østlige delen av verdensarvområdet. SNO driver også fellefangst og har i flere år hatt en oppsynsmann med hund til å gjennomføre deler av verdensarvområdet.

I perioden 2014 - 2018 er det tatt 519 mink i området. Ved årsskiftet viste statistikken 67 tatte mink i 2018, men erfaringsmessig kommer mange med minklabber fra fellefangst også påfølgende år. Innsatsen gir resultat. Ifølge jegerne kan det synes som at minkbestanden er stadig minkende.

I 2017 - 18 er det også bygd og tatt i bruk flere kråkefeller for å få ned den store bestanden av kråke i buffersonen. I denne perioden er det felt ca 1000 kråker. Dette vil forhåpentligvis merkes bl.a. i Hysvær der kråkene har vært en stor plage for fuglevokterne.

2.4 Formidling, informasjon og verdensarvsenter

Vega Verdensarvsenter skulle i henhold til opprinnelige planer være ferdig i april 2018, men etter forsinkelser hos leverandør av byggelementene og skader på bygget som følge av orkan, ble bygget først ferdig ved årsskiftet 2018/2019.

I ORKANEN CORA I JANUAR 2018 BLE TO AV VEGGENE PÅ SENTERET REVET OG BYGGEPROSESSEN FORSINKET. (FOTO: INA ANDREASSEN)

Vega kommune er eier av senteret, mens driften skjer via Vega Verdensarvsenter AS som er heleid av Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv.

I 2018 har Stiftelsens daglige leder bistått Vega Verdensarvsenter med å produsere hovedutstillingen i senteret. Utstillingen er basert på kommunikasjonsstrategien som ble utviklet på tre arbeidsverksteder i 2015 - 2016 der lokale lag, foreninger og enkeltpersoner deltok. Målet med arbeidet var å utvikle og styrke lokalt eierskap til både senteret og verdensarven. Stiftelsen arrangerte i 2018 informasjonsmøte med deltakerne i arbeidsverkstedene for å fortelle om hvordan arbeidet med senteret og utstillingene skjedde og hvordan deres ideer var blitt fulgt opp. På senhøsten ble det gjort kjent at Helgeland Museum ville legge ned virksomheten ved E-huset Museum på Nes. Formidlingskonseptet for verdensarvsenteret var basert på at E-huset skulle bestå og formidle historien om ærfugldriften i hovedsak skulle foregå der.

Daglig leder i Stiftelsen har hatt ansvaret for utforming av tekst til basisutstillingen for verdensarven og filmen om Vega som skal vises i verdensarvsenteret. Dette arbeidet er finansiert

av Klima- og miljødepartementet, mens Norges Verdensarv har arbeidet på oppdrag av Riksantikvaren. Daglig leder har også gitt innspill til boka om Norges verdensarv som er under utarbeidelse og har via styret i Norges Verdensarv deltatt i arbeidet med fotokonkurransen og filmutviklingen.

Andre prioriterte oppgaver innen temaet Formidling i 2018 var et samarbeidsprosjekt mellom Stiftelsen/Verdensarvsenteret, Vega verneområdestyre og Vega Turistinformasjon om felles inngangsside til de ulike nettstedene. Dette er en del av kommunikasjonsstrategien og vil gi bedre oversikt over tilbud, aktiviteter, ferdselsregler/besøksforvaltning. For nærmere info, besøk nettstedet www.visitvega.no

Frivillige lag og foreninger søkte om i alt kr 170 000 i tilskudd fra Stiftelsen i 2018, mens det på budsjettet var satt av kr 120 000. Følgende lag/foreninger fikk tildelt midler til formidlings-/informasjonstiltak:

- Vegaøyans Venner - formidling, kr 30 000
- IL Vega - Vega Challenge, kr 25 000
- IL Vega - Vegatrappa, kr 25 000
- Vega Kystlag - formidling, kr 20 000
- Ungdomsklubben - Vegadagan UNG, kr 20 000

VEGAØYANS VENNER FIKK TILSKUDD TIL DET FRIVILLIGE ARBEIDET I 2018 OG HADDE BL.A. DUGNAD PÅ ØVERSTUA I TÅVÆR (FORREST I BILDET). FOTO: INA ANDREASSEN

2.5 Arbeid med barn og unge

- Barnehagen - kulturarv med ærfugl i fokus
- 5. klasse "Livet i fjæra" (Den Kulturelle Skolesekken)
- Ærfuglprosjekt i 6. klasse med tur til Lånan
- 8. klasse "Kystkultur". Samarbeid med Vega kystlag og Vega verneområdestyre
- 10. klasse med skjøtsel og kulturarv på Vega Kystgård
- Formidling av verdensarven til flere besøkende klasser fra skoler i regionen
- Samarbeid med Barnas Turlag om bygging av reir i Hysvær (Verdensarvens Dag)
- Sørbygdfestivalen, med prøvesnorkling i snorkelløypa, kajakk, fridykking mm
- Arbeid med utvikling av Makerspace-konseptet og søknader om finansiering om Heltens Reise

10. KL VED VEGA SKOLE HADDE OPPLEGG MED SKJØTSEL OG KULTURARV PÅ VEGA KYSTGÅRD

FOTO: HANNE PERNILLE ANDERSEN

Heltens reise har hatt som mål for å utvikle et helhetlig barnekonsept for å oppleve verdensarven. Prosjektet skulle sammenfatte og videreutvikle barnetilbudet «Eventyret Vegaøyen Verdensarv» og andre tilbud til et helhetlig konsept. I verdensarvsenteret blir det såkalte innovasjonsrommet/ MakerSpace et av tiltakene i Heltens Reise. Rommet skal inspirere til innovasjon som i neste omgang kan bidra til næringsaktivitet, eks gründercamps, workshops for lærere, bruk av ny teknologi for innovativ vri innenfor opplevelsesnæringen. Prosjektet ble tildelt rundt 1,2 mill kr i tilskudd i 2018 av et totalbudsjett på kr vel 2 mill kr. Tiltak og utstyr tilpasses det som er mulig å skaffe av prosjektmidler.

Utviklingen av ideen med Innovasjonsrommet skjedde i regi av prosjektleder for barn og unge i Stiftelsen, som avsluttet sitt arbeidsforhold i Stiftelsen 1. juni. Målet var å utvikle et 3-årig prosjekt

for å kunne utvide den halve stillingen i Stiftelsen til en hel stilling gjennom en spleis med Nordland fylkeskommune. Men det tok lang tid å få saksbehandlet søknaden i fylkeskommunen og i mellomtiden ble stillingen stående vakant. Det endte i første omgang med 100 000 kr til forprosjektet Kunnskapsbasert utvikling av marine opplevelser i verdensarven. Dette skal utvikle innholdet i de 3-årige prosjektet.

Sommeren 2017 ledet prosjektleder for barn og unge en stor filmproduksjon av ti 360 graders klipp fra verdensarvområdet som kan oppleves med VR briller. Disse skulle bli en del av «Heltens Reise» på verdensarvsenteret og skal også selges som en separat opplevelse. Filmene ble klippet sammen til filmen «Vega Islands» som ble vist i en stor filmkonkurranse i Australia i 2018 og vant da som beste VR-film i skarp konkurranse med 700 andre filmer fra over 50 land.

MANUSFORFATTER FOR FILMENE «VEGA ISLANDS» VAR HENRIETTE NÆSS EBBESEN OG HUN VAR TILSTEDE I OPERAHUSET I SYDNEY FOR Å TA IMOT HEDER OG ÆRE

Arbeidet med filmene skjedde i et samarbeid mellom Stiftelsens prosjektleder for barn og unge, senterets formidlingsleder og manusforfatter Henriette Næss Ebbesen, Vega Kystgård. 3D-optakene ble gjort av Pointmedia.

2.6 Besøksforvaltning/reiseliv

Reiseliv er et av temaene i forvaltningsplanen med stort verdiskapingspotensial. Vega er også i en unik situasjon med lokalt eierskap innen reiselivet, noe som bidrar til å styrke det lokale næringslivet innen primærnæringene og servicesektoren.

Vega har siden 2012 vært sertifisert som bærekraftig destinasjon og reiselivssjef arbeidet i 2018 med resertifiseringen. Vega verneområdestyre har ansvar for å utvikle en egen besøksforvaltning for verneområdene og Vega verneområdestyre, Vega kommune og Stiftelsen har siden 2017 samarbeidet om en helhetlig plan for hele kommunen med verdensarv- og verneområder.

Vega er også en av tre piloter i Nordland som samarbeider med Nordland fylkeskommune om et eget 3-5 årig prosjekt for besøksforvaltning. Målet er å legge til rette for styrt ferdsel og gode, bærekraftige opplevelser. Et av tiltakene i 2018 var en kick-off med reiselivsnæringen:

Velkommen Inn, med to temadager om tilrettelegging for opplevelser. Arrangementet fikk svært god oppslutning og vil bli gjentatt.

Vega verneområdestyre hadde i ettertid hatt møter med grunneierne i verneområdene for å kartlegge hvordan det best kan legges til rette for opplevelser og aktiviteter. Stiftelsen og Vega kommune har deltatt på møtene med henholdsvis daglig leder, reiselivssjef og miljøvernsjef.

Regionrådet har hatt prosjektledelsen for Trollfjell Geopark som er under vurdering for Unesco-godkjenning og med Vega som et kjerneområde for strandflate-geologi og kulturlandskap. Rådet ansatte i 2018 daglig leder for geoparken som også har ansvaret for friluftsrådsarbeidet på Sør-Helgeland. En del av geoparkkonseptet er å legge til rette for gode opplevelser og undervisning. Stiftelsen, verneområdeforvalter, senterleder og reiselivssjef hadde møte med daglig leder i geoparken for å utveksle erfaringer og se på mulighetene for samarbeid.

Helgeland Reiseliv og Hurtigruten samarbeidet i 2018 med Vega Verdensarvsenter og Helgeland Museum om utflukten som går til Vega 10. juni - 10. september.

Utenom denne utflukten kom bussgrupper og seks mindre explorerskip, deriblant National Geographic med to skip. Alle instanser på Nes samarbeidet om å gi tilbud. Antall besøkende på Vega endte i 2018 på ca 40 000.

Stiftelsen har ansett samarbeid med reiselivsnæringen og tilrettelegging som avgjørende for å sikre styrt ferdsel og et bærekraftig reiseliv. De siste årene har Stiftelsen samarbeidet med Vega Turistinformasjon og Vega verneområdestyre om annonser i lokalavisenes feriebilag og ferieguider. Slik sikres det at ferdsel på naturens premisser alltid er en del av budskapet. Samtidig gir en slik spleis mulighet til å annonsere flere steder.

2.7 Kulturminnevern

Nordland fylkeskommune/Riksantikvaren har i perioden 2010 - 2018 finansiert en prosjektstilling som bygningsvernansvarlig. Stiftelsen mener det er svært viktig å kunne videreføre stillingen. Men det er også viktig å styrke dette arbeidet gjennom kurs og tiltak for kompetanseheving som kan fungere som en inspirasjon til huseiere og tiltakshavere i verdensarvområdet og buffersonen.

For 2018 ble det bevilget 2 mill kr til ulike bygningsvernprosjekt i Vegaøyen og på Vega. Blant disse var ærfluglarkitektur i verdensarvområdet. Stiftelsen har fått midler årlig som brukes i dunværene til å sette i stand ehus og ebaner. Det har gjort det mulig å få erstattet råtne materialer med nye materialer eller rakved, samt gjenbruk av gamle materialer der det har vært mulig.

Bygningsvernkonsulenten har sluttført arbeidet med en handlingsplan og prioriteringsliste for arbeidet med bygningsvern i verdensarvområdet og buffersonen. Det har ført til at nye prosjekt er igangsatt, blant annet i Nautøy.

STIFTELSEN HAR I EN ÅRREKKE FÅTT MIDLER FRA NORDLAND FYLKESKOMMUNE/RIKSANTIKVAREN TIL I STANDSETTING AV E-HUS OG E-BANER I DUNVÆRENE, SOM HER I FLOVÆR

2.8 Fiskeri og havbruk

Det vil være et viktig mål for Stiftelsen at fiskeriene i verdensarvområdet blir behandlet på statlig hold, siden fiskeriene er en del av innskrivingsgrunnlaget og fiskeriene i verdensarvområdet samtidig er sterkt redusert. Til nå har dette ikke vært mulig å få i stand.

Vega kommune fikk likevel i 2016 fullfinansiert ny fiskerihavn på Gardsøya ved verdensarvsenteret med midler fra Kystverket, Nordland fylkeskommune, ved låneopptak og avsatte midler. Arbeidet med fiskerihavnen startet på senhøsten 2017 og den ble ferdigstilt i 2018. En skikkelig fiskerihavn er en forutsetning for å kunne snu utviklingen i fiskeriene. På nasjonalt plan ser en nå at antall fiskere øker.

Arbeidet har foregått parallelt med senterbyggingen og de to anleggene har felles vei for adkomst og parkeringsplass.

ARBEIDET MED DEN NYE FISKERIHAVNA STARTET FØR JUL 2017 OG DEN VAR FERDIG ASFALTERT HØSTEN 2018. (FOTO: INA ANDREASSEN)

Det vil være et viktig mål for Stiftelsen at fiskeriene i verdensarvområdet blir behandlet på statlig hold, men vi registrerer at dette er en langsiktig prosess fra departementene.

Et annet svært viktig tema er forsøkene med taretråling i området. For Vegaøyen verdensarvområde bør det gjennomføres en konsekvensutredning av taretråling og vurderes om det gjennom Kystplan Helgeland skal synliggjøres hvilke områder som bør unntas fra taretråling av hensyn til naturmangfoldet og fiske. Kommunen kan med hjemmel i plan- og bygningsloven vedta dette der det ikke er utarbeidet forskrift om taretråling.

Stiftelsen og Vega verneområdestyre samarbeider om kyst/fiskeriprojekt i 8. klasse og vil jobbe videre med temaet via senterets Makers Space. Vega skole er også interessert i å styrke fokuset på fiskeriene.

Forsøkene med taretråling i området har tidligere vakt bekymring og både Miljødirektoratet, Sør-Helgeland Regionråd, Vega kommune og Stiftelsen sendte i 2014 anmodning til Fiskeridirektoratet om konsekvensutredninger. Men dette er avvist.

Det ble i 2015 gitt tillatelse til kommersiell taretråling på de tidligere forsøksområdene for taretråling ved Leka i Nord-Trøndelag og tilsvarende kan skje for områdene i Vegaøyen. Saken fikk i 2017 ny aktualitet da Kystvakta og Fiskeridirektoratet sendte bekymringsmeldinger om dumping av store mengder av det giftige stoffet formalin i havet i forbindelse med trålingen. Eierne av fisketurismebedrifter i Leka melder også om at det ikke finnes småfisk i området etter trålingen. For Vegaøyen verdensarvområde bør det være en prioritert sak å få synliggjort hvilke områder som bør unntas fra taretråling av hensyn til naturmangfoldet og fiske. Kommunen kan med hjemmel i plan- og bygningsloven vedta dette der det ikke er utarbeidet forskrift om taretråling.

På et overordnet plan arbeidet Vega kommune og de 12 andre kommunene på Helgeland om å gjennomføre en 2. høringsprosess rundt Kystplan Helgeland (KPH). **Se side 6**

2.9 Overvåking av verdensarven

Utover å bidra til den systematiske rapporteringen til Unesco, har ikke Norge hatt en særskilt overvåking av verdensarven. Klima- og miljøverndepartementet ser behov for en jevnlig rapportering på tilstand og utvikling for å underbygge «føre-var» prinsippet i forvaltningen. Departementet skal derfor innføre en fast, forenklet rapportering til staten. Som et verktøy i arbeidet, skal det utvikles målbare indikatorer for verdensarvverdiene.

Tilstandsvariabler

Tilstandsvariablene nedenfor er hentet fra nominasjonssøknaden for Vegaøyen som verdensarvområde (2003):

Beite, slåttelandskap og vegetasjon	overvåke vegetasjon, skjøtselsformer, omfang av gjengroing og aktuelle arter, trusler
Duntradisjonen	antall dunvær, antall ærfuglvoktere, antall hekkede ærfugl i dunvær, antall ærfuglhus
Fugleliv	antall fugler registrert og antall fugler som hekker i området
Fiskeri	antall sysselsatte, antall fartøy, volumfangst, type fisk
Kulturminner	kulturlandskapet skal overvåkes som en helhet og må ses i sammenheng med arbeid som pågår hos Riksantikvaren
Reiseliv	antall overnattinger, lengde på oppholdet, aktiviteter for de besøkende, antall besøkende i området og i buffersonen

Fram til i dag er det gjort omfattende og systematiske registreringer av:

- Bygninger: SEFRAK registrering av bygninger fra før 1900, kommunale registreringer, kulturminneregistreringer i Vega kommune er gjennomført av Nordland fylkeskommune. (2008-2013)

- Vilt-/sjøfuglkartlegging: (1981/1995), 2007/2008, 2010 og 2012/2016) gjennomført av Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv i samarbeid med Fylkesmannen i Nordland
- Ærfuglhus: kartlegging av ærfuglhus/ærfuglarkitektur gjennomført av Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv (2010 - 2012 og 2016 - 2018)
- Vegetasjon: kartlegging av vegetasjon (2010 - 2016) på ca 1000 øyer som grunnlag for utarbeiding av skjøtselsplaner og forvaltningsplaner i verdensarvområdet. Gjennomført av Stiftelsen og Vega verneområdestyre i samarbeid med Nibio.

Overvåkingstiltak i henhold til ny forvaltningsplan (2015 - 2022):

- Overvåke endring av sjøfugl i verdensarvområdet hvert 6. år
- Overvåke endringer av vegetasjon i verdensarvområdet hvert 6. år (vegetasjon som er truet av gjengroing og fremmede arter bør prioriteres)
- Oppfølging av «Sårbarhetsanalyse Vega, status og utfordringer for ferdsel i forhold til vegetasjonens sårbarhet» (Bioforsk Tjøtta 2010)
- Utredning av grensen mellom bevaring og bærekraftig utvikling mht til akvakultur
- Avklaring av hvordan verdensarvverdiene blir ivaretatt i forbindelse med drift av eksisterende anlegg og ved saksbehandling av ny akvakulturvirksomhet.

Utredningen «*Sammenstilling av eksisterende kunnskap om påvirkningsfaktorer og effekter på ærfugl og ærfugldrif i Vegaøyen verdensarvområde*» konkluderer med at det mangler kunnskap om hvilke arter som finnes i området, når de ulike artene er mest sårbare og variasjoner i deres tålegrenser gjennom året. Ifølge rapporten er kunnskapsnivået om temaet mangelfullt, og det anbefales at nye feltstudier gjennomføres, inkludert ny kartlegging for å finne hvilke områder som i dag er de mest viktige for både ærfugl og andre arter.

Vegetasjonskartleggingen gjennomført av NIBIO Tjøtta i perioden 2010 til 2016 vil være et godt utgangspunkt for å definere bevaringsmål for de naturtyper som trues av for eksempel gjengroing.

VERDENSARVOMRÅDET
BENYTTES I STADIG
STØRRE GRAD TIL
REKREASJON OG
FRILUFTSLIV. VED ØKT
FERDSEL VIL DET VÆRE
VIKTIG Å OVERVÅKE
MULIGE VIRKNINGER PÅ
NATURKVALITETENE I
OMRÅDER DER MAN
SER AT DISSE ER TRUET

2.10 Oppsyn i regi av Statens naturoppsyn

Som tidligere har oppsynet i Vega stort sett blitt utført som sammensatte oppdrag som har omfattet konkrete oppgaver samt "tilstandsoppsyn" i natur generelt, og verdensarvområde og verneområder spesielt.

SNO-Helgeland har i 2018 hatt prioritet på å føre oppsyn og utføre bestilte oppdrag og tiltak i verneområdene i Vega. SNO har bistått verneområdeforvalter og leder verdensarvorganisasjon ved behov for transport, og ellers ved felles befaringer i Vega.

Uttak av sitka i Flovær ble ferdig i 2018. SNO-Helgeland har i 2018 gjort tiltak for å bekjempe sitkagran og buskfuru i Holandsosen naturreservat. SNO-Helgeland har også stått for uttransport av felt tømmer fra hogstfelt i Kjellerhaugvatnet naturreservat. Transporten ble foretatt med snøscooter. SNO ser det som en utfordring at det fremover vil fortsette å komme opp spirer av sitka og buskfuru i de aller fleste hogstfelt. Noen steder ser en også at stående sitkaskog i eller inntil verneområder har begynt å sette kongler og frø seg, og at det kommer opp spirer i nærområdet. Det bør være en overkommelig oppgave å få fjernet oppkommende sitka- og buskfuruspirer hvis en planlegger luking i forhold til lengda på spirene. Gamle hogstfelt og områder der en ennå ikke har felt trær, men har begynt å få spirer, bør gås over f.eks. hvert andre eller tredje år.

SNO-Helgeland har i 2018 hatt som prioritert oppgave å gjennomføre jakt og felling av mink i Vegaøyene. Vegaøyen verdensarvområde vil i utgangspunktet være et kjerneområde for denne bekjempelse og SNO vil ha som mål at de aktivt drevne dunværene skal holdes fri for mink i tiden for hekkende ærfugl. SNO-Helgeland fikk i 2018 ikke bistand av SNO-hundeevipasje. Felling ble derfor gjennomført ved fangst med feller, - fortrinnsvis i været Søla. SNO-Helgeland har røktet ca. 30 feller i Vegaøyene i tidsrommet mars og april 2018. Det ble tatt 4 mink. Samtlige ble tatt på felle i Søla landskapsvernområde.

Lokal oppsynsmann deltok også på vårparten i et prosjekt for utprøving av ny type minkfeller. Resultat er ennå ikke kjent.

SNO-Helgeland har i 2018 gjennom sommeren organisert og gjennomført oppsamling av strandsøppel i Verdensarvområdet i Vega. Det var også planlagt 2 dager med oppsamling av strandsøppel i Hysværet LVO i Vega. Dette er et samarbeid mellom Vega verneområdestyre, grunneiere og Vega skole. Pga. dårlig vær lot ikke dagene seg gjennomføre. Strandsøppel i verdensarvområdet og verneområder vil i uoverskuelig fremtid være et problem i Vegaøyen ifølge lokal oppsynsmann. Enorme mengder søppel samt mye strandlinje og stort antall øyer med rimelig øde og vanskelig tilgjengelighet og beliggenhet, gjør arbeidet med oppsamling krevende.

Tiltagende turisme på Helgeland generelt, har ikke medført store problemer som er blitt registrert, eller meldt til SNO. Turisttrafikken i Vega verdensarvområde er fortsatt stort sett styrt gjennom arrangerte guidede turer. Den "uorganiserte" turisttrafikken øker noe i verdensarvområdet; antallet kajakkpadlende er økende og det er også noen flere fritidsbåter. Det er foreløpig ikke i et problematisk omfang.

Det er ikke rapportert om uheldige episoder i forhold til f.eks. ilandstigningsforbud el.l.

SNO fikk i 2018 tilbakemeldinger fra fuglevokterne i Muddvær om at årets ærfugl sesong var spesielt utfordrende pga oter som drepte og skremte ærfugl. SNO lokalt deltok på høstmøtet for fuglevokterne og fikk høre fuglevokterne erfaringer.

PÅ FELLES BEFARING I BREMSTEIN MED SNO-HELGELAND. DER BLE DET OGSÅ TATT ÆRFUGL AV OTER I 2018

2.11 Tiltak i regi av Vega verneområdestyre

Vega verneområdestyre fikk i 2018 tildelt 733 500 kr (ex mva) til tiltak i verneområdene og 310 000 kr til planarbeid og drift. Styret prioriterte i 2018 å bruke pengene beiting og skjøtsel i verneområdene, hogst av lauvkratt og sitka, predatorbekjempelse, informasjon og annonsering, marin forsøpling og vedlikehold av gjerder rundt Holandsosen og Kjellerhaugvatnet hvor det er beitedyr.

Tiltak i verneområdene

Holandsosen:

Vedlikehold av beitegjerden, tilskudd til beite, lusing av sitkagran (SNO), tilrettelegging/merking av sti, forskjønning/rydding/ben ved innfallspport til naturreservatet fra Viksås.

Kjellerhaugvatnet:

Vedlikehold beitegjerde, tilskudd til beite, hogst av lauvkratt og sitka i samarbeid med grunneiere og skogbrukselever, plukking av sitkagranskudd, utkjøring av tømmer (SNO) og krattskog (grunneier), tilrettelegging rundt utkikkspunktet i naturreservatet, opparbeiding av parkeringsplass.

Eidemsliene:

Klipping av 80m av stien til Ervika

Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområder:

Manuell slått i alle tre fuglefredningsområdene. I Lånan (40 daa) og Skjærvær (15 daa) ble slåtten gjennomført av ærfugl vokterne. I Flovær (8 daa) ble det innleid ekstern oppdragstaker. I Skjærvær slås det to ganger (en i juni og en sent i juli). I Flovær og Lånan slås det en gang (i juli).

Hysvær/Søla landskapsvernområde med dyrelivsfredning

Beiting (141 sau) og slått (60 daa) på Søla og i Hysvær. Hogst av den gjenværende sitkagranskogen på tvillingøya i Hysvær ble påbegynt i 2017 og avsluttet i 2018.

Muddvær fuglefredningsområde

Det er store utfordringer med erosjon i Muddværet. NIBIO Tjøtta testet i 2017 og 2018 ut erosjonsforebyggende tiltak. Prosjektet gikk ut på å så inn prøvefelt med stedegne grasarter også i kombinasjon med tang i kombinasjon med fangst av vånd. Prosjektet er et samarbeid med grunneiere og Vega verneområdestyre. I forsøksperioden var det lite vånd i tillegg til lite/ingen nedbør. Resultatene fra forsøket hadde tilnærmet ingen effekt noe som antas var på grunn av en kombinasjon mellom ekstremt tørke og for kort forsøksperiode.

I 2018 ble det av en grunneier slått 14 daa mjøddurt i Muddvær.

Temadag 2018

2. og 3. mai arrangerte Vega verneområdestyre sammen med Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega kommune *Velkommen inn – Temadager om tilrettelegging og opplevelser*. Bakgrunnen for arrangementet er forvaltningens planlegging av tilretteleggingen for besøkende i Vega kommune.

De som deltok ble inspirert av eksterne og lokale foredragsholdere med smak av Vega fra Vega Havhotell. I tillegg fikk de delta på båtbefaring til Lånan, Skogsholmen og Skjærvær.

Lektor 2

I samarbeid med lærere og elever i 8.klasse ved Vega skole har verneområdeforvalter utarbeidet inspirerende og læreplanrettede undervisningsopplegg med fokus realfag. Tema ble sitkaskogen på Vega og hvordan denne kan holdes i sjakk

Besøksstrategi for verneområdene

I forbindelse med arbeidet med besøksforvaltning, ble det gjennomført en brukerundersøkelse i naturreservatene der det kom inn ca 500 svar.

Det ble i 2018 hold møter med grunneiere og andre interessenter for hvert verneområde. De fremmøtte fikk komme med innspill til hvordan det bør legges til rette i de ulike verneområdene.

Andre tiltak:

- Skogbrukselever fra Mosjøen videregående skole var på ukesbesøk. Skolen har de sju siste årene arbeidet i Kjellerhaugvatnet naturreservat hvor de praktiserer bruk av motorsag for å felle sitkaskog. Dette er et samarbeid mellom Vega verneområdestyre og Mosjøen vgs.
- Manuell rydding av lauvkratt og sitkagran i Kjellerhaugvatnet naturreservat, hvor store deler av reservatet er under gjengroing.
- Verneområdestyret har fått fjernet den siste delen av sitkaskogen på Tvillingøya i Hysvær.
- Vega verneområdestyre fikk i forbindelse med informasjonspunktet i Kjellerhaugvatnet naturreservat, laget en parkeringsplass nærmere hovedveien.
- Verneområdestyret har kjøpt inn tre teleskop som kan lånes gratis gjennom verneområdeforvalters kontor på Nes.
- For sjuende gang ble det i 2017 svidd i Holandsosen naturreservat. Målet med lyngsviing er å forbedre beiting i lyngheier og bevare det biologiske mangfoldet. Sviingen følger anbefalingene fra Sviplan for Holandsosen (Bioforsk Rapport 2012).

2.10 Frivillig arbeid

Flere organisasjoner, lag og enkeltpersoner legger ned en stor innsats med å dokumentere og formidle verdensarvens immaterielle og materielle kulturarv. Dette arbeidet sikrer både verdensarvverdier og lokal forankring. For verdensarvsenteret vil det være viktig å få et godt samarbeid med de ulike aktørene, slik at senteret kan bli en formidlingsarena for det frivillige arbeidet.

Det frivillige arbeidet har også vært høyt prioritert i Stiftelsens budsjett og arbeidsplan. Stiftelsen har og har hatt flere samarbeidsprosjekt med frivillige lag og foreninger.

Årlig er det lyst ut tilskuddsmidler til lag og foreninger som arbeider for å fremme og støtte opp om verdiene i Vegaøyen verdensarvområde. Midlene har gått til konkrete prosjekter og tiltak.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ga i 2018 tilskudd på totalt kr 120 000 til:

Vegaøyens Venner - formidling, kr 30 000

IL Vega - Vega Challenge, kr 25 000

IL Vega - Vegatrappa, kr 25 000

Vega Kystlag - formidling, kr 20 000

Ungdomsklubben - Vegadagan UNG, kr 20 000

IL VEGA FIKK KR 25 000 FRA STIFTELSEN
TIL VEGATRAPPA VEST PÅ VEGA. DEN GIR
EN ENESTÅENDE UTSIKT OVER VERDENS-
ARVOMRÅDET OG ER ET TREKKPLSTER
FOR NATURINTERESSERTE (FOTO: JOHN
HELGE BREIVIK

3. Bakgrunn for Stiftelsens arbeid

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ble stiftet 5. april 2005 av Vega kommune. Opprettelsen av stiftelsen er forankret i artikkel 17 i Unescos verdensarvkonvensjon. Stiftelsens formål er nedfelt i §2 i vedtektene, og fastslår at den skal bidra til ivaretagelse av områdets verdier, slik det er avgrenset og beskrevet i nominasjonsdokumentet Vega - The Vega Archipelago (2004).

Til enhver tid gjeldene retningslinjer for oppfølging av Unescos konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv, verneforskrifter, samt gjeldene forvaltningsplan for Vegaøyen verdensarvområde, skal være styrende for Stiftelsens prioritering av tiltak og aktiviteter.

St.meld 35 anbefaler at arbeidet på verdensarvstedene organiseres med verdensarvråd eller stiftelse og med en verdensarvkoordinator som skal ha en koordinerende rolle i den periodiske rapporteringen til Unesco og ivareta den direkte kontakten med Klima- og miljødepartementet. Lokal organisering for Vegaøyen er dermed i tråd med de nasjonale føringene.

I overordnet strategi- og tiltaksrettet arbeid har Stiftelsen arbeidet ut fra verdensarvkonvensjonens intensjoner, innskrivingsteksten på Unescos verdensarvliste, gjeldende forvaltningsplan og tiltaksplanen for kulturlandskapet. Verdensarvkonvensjonen sier blant annet i artikkel 4: *“Et land som er avtalepart i denne konvensjonen, erkjenner at plikten til å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre til fremtidige generasjoner den kultur- og naturarv som det er vist til i artikkel 1 og 2...”*

Nasjonalstaten anmodes videre på generelt grunnlag til å gi arven en funksjon i lokalsamfunnet, integrere vern i alminnelig planlegging, etablere instanser med tilstrekkelig personale for å ivareta oppgavene, videreføre studier og forskning, samt fremme opprettelse eller utvikling av regionale sentre for utdanning, vern, bevaring og formidling.

Verdensarvkomiteens anmodning til myndighetene ved innskrivingen av Vegaøyen på listen i 2004 var samtidig konkret i anmodningen om å utvikle en spesiell strategisk plan for verdensarvområdet med målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau, opprettholdelse av mosaikken i landskapet, tiltak for å få grunneierne engasjert i forvaltningen og å utrede grensen mellom bevaring og bærekraftig utvikling mht akvakultur. Innsamling av den immaterielle kulturhistorien og de tradisjonelle gjøremålene i øyene for å kunne overvåke at de består, er andre punkt som påpekes.

Stiftelsen har arbeidet for å følge opp intensjonene i Verdensarvkonvensjonen gjennom samarbeid med lokale interessenter og arbeid med barn og unge.

Videre har hovedmål for forvaltningsplanen og tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen vært avgjørende for prioritering av tiltakene i vedtatt arbeidsplan for 2017.

3.1 Stiftelsens styre

I henhold til vedtak i Vega kommune og Stiftelsens styre i sak 04/12 skal Stiftelsen ledes av et styre på inntil 8 - åtte - medlemmer:

- A. 3 - tre - medlemmer oppnevnt av Vega kommune
- B. 1 - ett - medlem oppnevnt av Fylkesmannen i Nordland
- C. 1 - ett - medlem oppnevnt av Nordland fylkeskommune
- D.1 - ett - medlem oppnevnt av Helgeland Museum
- E. 1 - ett - medlem fra Stiftelsens samarbeidsråd
- F. 1 - ett - medlem valgt av styret, om mulig fra Stortingets Energi- og miljøkomité

Observatører: Miljødirektoratet, Riksantikvaren, Vega verneområdestyre og Statens naturoppsyn.

Stiftelsen hadde i 2018 følgende styre:

Ordfører André Møller, Vega kommune, leder

Vara: Hilde Sprekenhus, varaordfører Vega kommune

Kari Renate Nilsen, Vega kommunestyre, nestleder

Vara: Kjartan Sjørøy, Vega kommunestyre

Margunn Ebbesen, stortingsrepresentant for Nordland

John Kosmo, Fylkesmannen i Nordland, avløst av Torfinn Sørensen i desember 2018

Vara: Arne Farup, Fylkesmannen i Nordland, avløst av John Kosmo i desember 2018

Sten Rino Bonsaksen, Helgeland Museum

Vara: Magnar Solbakk

Kai Erik Breivoll, Nordland fylkeskommune

Vara: Ruth Tove Trang-Liljar, Nordland fylkeskommune

Hilde Wika, Vega kommune

Vara: Ove Horpestad, Vega kommune

Inger Pedersen Toppen, Stiftelsens samarbeidsråd

Vara: Arnstein Hansen, Stiftelsens samarbeidsråd

Observatører:

Ole Sjøe Eriksen, Riksantikvaren

Gaute Sønstebø, Miljødirektoratet

Jannike Wika, Vega verneområdestyre

Runar Omnø, Statens naturoppsyn

Styret hadde i alt 3 (tre) møter: 16. januar, 29. mai og 4. - 5. desember. Møtene ble arrangert på Vega Havhotell.

Styret behandlet 23 saker hvor de viktigste omhandlet arbeidsplan og budsjett, definering av indikatorer og attributter for verdensarven, drøfting av strategi for Stiftelsens videre arbeid (prosess vedtatt utsatt), havbruk, organisering av Stiftelsens samarbeidsråd, besøksforvaltning, videre utvikling av stilling for barn og unge, utvikling av innhold i verdensarvsenteret, oppfølging av forvaltnings- og tiltaksplanen for området og de strategier som er vedtatt av styret på disse områdene.

3.2 Samarbeidsrådet

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i henhold til vedtektene etablert et samarbeidsråd med representanter fra lokale og regionale lag og foreninger. Rådet består av 17 lag og foreninger som skal gi impulser til styrets arbeid.

ÅRSMELDING FOR SAMARBEIDSRÅDET 2018

STIFTELSEN VEGAØYAN VERDENSARV

Medlemmer i Samarbeidsrådet pr.25.02.19.

Hysværøyen grunneierlag v. Gunvald Eilertsen, Naturvernforbundet i Nordland v. Erling Solvang, Nordland ærfugllag v. Herdis Reløy(Kjell Grimsø), Norsk Ornitologisk forening v. Per Ole Syvertsen, Skogsholmen grendelag v. Runar Omnø, UL Skogholt v. William Pettersen, Utværet Lånan v. Hildegunn Nordrum, Bondelaget v. Monika Nilsen, Fiskarlaget v. Bjørn Hansen, Vega kommune v. Margrete Wika, Vega Kystlag v. Arnstein Hansen(Sturla Sævik), Vega Barne- og ungdomsskole v. Anita Trøite, Vega ungdomsklubb v. Tord Flatøy, Vega bonde og småbrukarlag v. Per Anton Nesjan, Vegaøyens Venner v. Jon Petter Bremstein, Visit Helgeland v. Solveig Svendsen, Vega historielag v. Einar Moen.

Etter vedtektene skal Stiftelsens Samarbeidsråd arbeide for et best mulig samspill mellom Stiftelsen og Samarbeidsrådets medlemmer, gjennom å:

- Være en støttespiller for Stiftelsens arbeid.
- Bidra til å styrke kunnskapen om og skape forståelse for verdensarvens verdier
- Stimulere til debatt om de utfordringer og muligheter som verdensarven gir

Organisering

Arbeidet organiseres av sekretariatet som består av leder i Samarbeidsrådet Inger Pedersen, medlemmene Anita Trøite og Arnstein Hansen. Sekretariatets arbeid er kun å

legge til rette for et årsmøte der det velges styrerepresentant med vara. Dette er utført i 2018.

Møter i Samarbeidsrådet

Alle styremøter med sakspapirer har blitt sendt ut til organisasjonene fortløpende etter at daglig leder for Stiftelsen har sendt ut. Videre har medlemmene blitt innkalt til formøter før styremøtene.

Møtt fra organisasjonene i 2018, en eller flere ganger:

Gunvald Eilertsen, Erling Solvang, Per Ole Syvertsen, Arnstein Hansen, Anita Trøite, Per Anton Nesjan, Einar Moen, Bjørn Hansen, Kjell Grimsø, Jon Petter Bremstein og Inger Pedersen, har møtt på et eller flere møter i løpet av året.

Av 16 medlemmer i Samarbeidsrådet er over halvparten, 9 medlemmer, bosatt utenfor Vega: Hysværøyen grunneierlag v. Gunvald Eilertsen, Naturvernforbundet i Nordland v. Erling Solvang, Nordland ærfugllag v. Herdis Reløy, Norsk Ornitologisk forening v. Per Ole Syvertsen, Skogsholmen grendelag v. Runar Omnø, UL Skogholt v. William Pettersen, Utværet Lånan v. Hildegunn Nordrum, Vega Kystlag v. Sturla Sævik, Visit Helgeland v. Solveig Svendsen.

Denne situasjonen gir selvfølgelig noen utfordringer for disse medlemmene m.h.t å møte året rundt med vekslende værforhold og tidspress. Noen organisasjoner har skaffet seg vara fra representanter for organisasjonene som bor på Vega for å få kontinuitet i oppmøtet. Dette fungerer bra for noen, men vi har tidligere fremmet sak om at styret oppnevner lokale representanter der det er mulig.

Behandlede saker 2018:

- Samarbeidsrådet har behandlet samtlige styresaker. Daglig leder Rita Johansen har informert om de enkelte sakene fått de innspill og oppfatninger som Samarbeidsrådet har hatt.
- Samarbeidsrådet har ikke fremmet egne saker til behandling i styret dette året, i motsetning til andre år.
- Uttalelse og tilsvarende til daglig leder av Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, vedrørende hets av verdensarvverdiene 1.august 2018.
- Brev til Vega kommune ved rådmannen (20.12.) ad scopingmøte 20.08. for å starte prosessen med konsekvensutredning i Vegaøyen Verdensarvområde. Saken gjaldt manglende invitasjon og deltakelse fra grunneiere og organisasjoner som arbeider/ delvis bor i verdensarvområdet.

Møteaktivitet i samarbeidsrådet 2018

- 8.januar: Formøte i Samarbeidsrådet før styremøtet 15. og 16.1.
- 4.mars: Møte i arbeidsutvalget før årsmøtet
- 6.april: Årsmøte i Samarbeidsrådet
- 22.mai: Formøte i Samarbeidsrådet før styremøtet 28. og 29.5.
- 27.november: Formøte i samarbeidsrådet før styremøtet 4. og 5. Desember.

Styremøter i Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Oppmøte i alle styremøter ved Arnstein Hansen eller Inger Pedersen

- 15. og 16.januar
- 28. og 29.mai
- 4. og 5.desember

Vedtatt i årsmøtet 29.mars 2019

For Samarbeidsrådet

Arbeidsutvalget

Inger Pedersen

Anita Trøite

Arnstein Hansen

3.3 Vega kommune: Arbeidsoppgaver tilknyttet verdensarv

Verdensarvsenteret: Vega kommune som byggherre og totalentreprenøren HENT AS hadde et tett samarbeid om byggingen av verdensarvsenteret som var ferdig ved årsskiftet 2018/2019, noen måneder forsinket men etter budsjett.

Kulturlandskap: Jordbrukssjef sto for administrasjon og behandling av verdensarvmidlene som tildeles via Fylkesmannens landbruksavdeling. Dette er midler som bevilges over jordbruksavtalen. Etter en stor økning i midlene fra Landbrukets Utviklingsfond (LUF) ble det i 2018 tildelt 1,3 mill kr. direkte til bønder som skjøtter kulturlandskapet. og tre andre prosjekter: tilrettelegging for prøveproduksjonskjøkken i verdensarvsenteret, dokumentasjon av immateriell/handlingbåren kunnskap om skjøtsel av kulturlandskapet i verdensarvområdet og refotografering av kulturlandskap ved Oscar Puschmann, Nibio. Vega kommune bistår ellers på den forvaltningsmessige siden. Det gjelder behandling av søknader i forbindelse med beiting og slått, men også søknader om midler i form av SMIL til ulike skjøtselstiltak og bygningsvern tiltak i Verdensarvområdet. Dette kan være fra enkeltsøkere eller Stiftelsen. Av stillingsressurser har kommunen ellers hatt ca 10 -12 prosent av ordførers stilling som styreleder i Stiftelsen og hel stilling på reiselivsstrategi.

Vega Turistinformasjon

Vega kommune har vedtatt en reiselivsstrategi for kommunen og har ansatt reiselivssjef for å følge opp strategien. Vega er også sertifisert som bærekraftig destinasjon og arbeidet med resertifisering startet i 2018. Kommunestyret vedtok samtidig i 2018 at reiselivsstrategien skal rulleres og at det skal utarbeides ny plan for Vega som reisemål der arbeidet med bærekraftig reiseliv og besøksforvaltning skal integreres.

Reiselivssjef samarbeidet med formidlingsansvarlig i senteret med å utvikle www.visitvega.no som felles inngangsside for Vega Turistinformasjon/visitvega, Vega verneområdestyre, verdensarvsenteret og Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv. Dette var et viktig punkt i kommunikasjonsstrategien for verdensarven som Stiftelsen fikk laget i 2016.

Turistinformasjonen på Vega var åpen fra 1. april - 1. oktober og hadde rundt 5200 besøkende. Turistinformasjonen tar imot og informerer enkeltpersoner, samt bistår pressegrupper oa grupper som ønsker å oppleve Vega og verdensarven. Stiftelsen samarbeider med Visitvega om å ta imot grupper, annonsering, utvikling av informasjonsmateriell og om oppfølging av bærekraftig reiseliv som en del av verdensarvarbeidet.

3.4 Administrativt kontaktutvalg

Administrativt kontaktutvalg er etablert av Vega verneområdestyre og skal sikre at forvaltningen av verneområdene blir godt integrert i den kommunale forvaltningen samt sikre et nært samarbeid med Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv. Det skal holdes minst to møter i året. Vega verneområdestyre vedtok 21. november 2016 at administrativt kontaktutvalg skal bestå av følgende medlemmer: Tre representanter fra Vega kommune (miljøvernssjef, jordbrukssjef,

reiselivssjef) og en representant fra Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv (daglig leder). Vega kommune ved teknisk avdeling kalles inn på møtet ved behov. Verneområdeforvalter er sekretær for utvalget. Det ble avholdt 2 møter i administrativt kontaktutvalg i 2018.

3.5 Helgeland Museum - formidlingsvirksomhet

Helgeland museum driver E-huset Museum som formidler ærfugltradisjonen, områdets Outstanding Universal Value. Museets formidling av historien om ærfugltradisjonen er dermed svært viktig i formidlingen av Vegaøyen Verdensarv. I møte mellom Helgeland Museum og Vega kommune i 2018 ble det imidlertid klart av museet ikke ønsket å fortsette driften i E-huset og at det skulle utarbeides en ny strategi for museets arbeid på Vega. Museet holdt åpent sesongen 2018.

Helgeland Museum hadde ansvar for guidingen på Hurtigruten utfluktsprogram til Vega. Museet gjennomførte i egen regi en del guidete turer i steinalderløypa.

Helgeland Museum er engasjert via Den kulturelle skolesekken for Sør-Helgeland til å formidle ærfugltradisjonen og hadde i 2018 besøk av skoleklasser fra Brønnøy og Vevelstad. Museet samarbeidet med Stiftelsen i dette prosjektet.

Etter avtale mellom Nordland fylkeskommune (NFK) og Helgeland Museum (HM) har NFK engasjert HM til å følge opp deler av bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet. Arbeidet består av tilstandsvurdering, rådgivning i restaureringsarbeidet, prosjektering og opplæring mv. Dette innebærer et betydelig løft for bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet, både gjennom direkte bistand til tiltakshaverne og kompetanseheving hos lokale håndverkere.

Statens Naturoppsyn - se side 19

Vega verneområdestyre - se side 22

Miljøverndepartementet delegerte i 2011 forvaltningen av verneområdene i Vega kommune til Vega verneområdestyre. Verneområdestyre består av to representanter fra Vega kommunestyre og en fra Nordland fylkeskommune. Styrets sekretær er lokal verneområdeforvalter. Verneområdeforvaltningen skal arbeide med tiltak knyttet til vedlikehold, skjøtsel og tilrettelegging. I 2018 gjennomførte verneområdeforvalter, oppsynsmann og daglig leder i Stiftelsen et samordningsmøte i forhold til søknader og finansiering av arbeidsoppgaver.

3.6 Statusrapport Vega Verdensarvsenter

Årsmelding for Vega Verdensarvsenter 2018

En av de viktigste oppgavene i 2018 har vært å jobbe sammen med Kvorning Design og Kommunikasjon for å utvikle Vega-utstillingen «Ville vakre Vega». Bygget Vega Verdensarvsenter ble først innflytningsklart 1. februar 2019. Utstillingen var ferdigprodusert som planlagt i oktober, og har stått på lager i påvente av at bygget skulle bli innflytningsklart.

Ansatte i Vega Verdensarvsenter AS

Senterleder har vært ansatt siden 1. mars 2016, mens Formidlingsleder ble ansatt 18. januar 2017.

Konkrete aktiviteter:

Verdensarvsenteret var også i 2018 med i prosjektet Træna - Vega - Røst. Dette var et forprosjekt finansiert av Nordland Fylkeskommune for å undersøke mulige samarbeidsområder som kan styrke hver og en av øyene, men også styrke Nordlands strategi om verdens vakreste kyst i en reiselivssammenheng. En prosjektgruppe fra hver øy besøkte alle øyene i 2017 og foreslo satsningsområder for et hovedprosjekt som skulle videreutvikle ideene. I 2018 engasjerte prosjektet skribent Kathrine Sørgård til å besøke alle øyene og lage en reiseguide fra øyene. Kathrine besøkte Vega 2 uker i februar / mars. Guiden «Træna-Vega-Røst Bølgelangs mot nord» kom ut sommeren 2018.

Avgangselever fra Vefsn videregående skole var også i år på besøk i vår verdensarvutstilling på Nes. Elevene deltok i et skjøtselsprosjekt i regi av verneområdeforvalter Jannike Wika, som innebar å plukke sprett fra sitkagran ved Kjellerhaugvatnet og Holandsosen naturreservat.

Flere skoleklasser fra Brønnøysund har vært på besøk på Nes og mottatt formidling om verdensarven.

En daglig presentasjon for hurtigruteturister og andre grupper i perioden 10. juni - 10. september har også i år vært et viktig formidlingstiltak. Opplegget «Møte med verdensarven» er en multimedial og helhetlig formidling av verdensarvens verdier

og lokalsamfunnets arbeid med å ta vare på områdets universelle verdier. Også denne sesongen aktiviserte presentasjonen sansene gjennom at gjestene fikk lukte på typiske lukter fra verdensarvområdet, lytte til ulike lyder, kjenne på skinn fra ulike dyr, tørrfisk, diverse fiskeutstyr mm. Vi leide inn 2 sommerguider denne sommeren. Senterleder og formidlingsleder inngikk også i turnusen for gjennomføring av presentasjonene.

Samlet hadde vi 1020 hurtigrutegjester i 2018. Dette er en nedgang på 797 gjester fra 2017 (1817). Denne nedgangen i antall hurtigrutegjester skyldes i hovedsak uerfarne selgere på båtene og at Hurtigruta satte opp prisen på Vegautflukten med cirka 1000,- kr fra året før. Turen kostet dermed nesten 3000,- per person. Vega Verdensarvsenter mottok 109,25 i godtgjørelse per gjest. (I 2016 hadde vi 1997 hurtigrutegjester).

I 2018 overtok Vega Verdensarvsenter ansvaret for organiseringen av cruisebesøkene til Vega fra VisitVega. Vi tok imot 6 cruiseskip og 650 cruiseturister totalt i perioden mai til og med juli 2018 (mot 450 gjester i 2017).

Utover dette besøkte 121 andre betalende gjester utstillingen (221 gjester i 2017), noen gjester kom i grupper og mens andre som enkeltpersoner. I tillegg har mange vært innom utstillingen uten å betale. Barn og ungdom under 16 besøker oss alltid gratis.

Sammen med Kvorning Design og Kommunikasjon har vi utviklet en grafisk profil for Vega Verdensarvsenter. Denne årsmeldingen benytter senterets logo.

I løpet 2018 har mye tid gått med til å planlegge oppstart av Verdensarvsenter for eksempel utvikle husleieavtaler for videre-utleie av kontorer, innkjøp av kafemøbler, etablering av kjøkken, innkjøp av butikkinredning samt disker til butikk og kafe. En del tid har også gått med til å planlegge hvilke varer som skal selges i butikken.

Senterleder har vært sekretær i arbeidsgruppa som kommunestyret utnevnte til å planlegge åpningen av Verdensarvsenteret og ny fiskerihavn på Nes den 13. juni 2019.

Vi har også i år bistått Vega Turistinformasjon etter behov.

Under Vegadagene bistod verdensarvsenteret med guiding til Randsone Vega / Kunstslipp 2018 sin utstilling på Slippen på Nes.

Snorkeløypa og snorkelsafari med utleie av snorkelutstur har vært tilbud barn og voksne i denne sommersesongen.

Vi har deltatt på fem nettverksmøter i Opplevelsesnettverket Brønnøysund. Verdensarvsenteret er fortsatt med i nettverkets styringsgruppe.

De ansatte har deltatt på flere ulike kurs og konferanser:

- Januar: Reiselivsmessa i Oslo
- Februar: Workshop med Kvorning Kommunikasjon og design, Vega
Årsmøte og klyngesamling for Innovative Opplevelser, Bodø
Vinterfestivalen Ta Træna med Storm, Træna
Workshop med NORA Klynge til klyngesamarbeid i Nordatlanteren med fokus på landbruk, matvarer og turisme, Træna
- April: Studietur til Irland, Wild Atlantic way i regi av Innovative opplevelser
- Mai: Verdensarvforum i Luster, Urnes og Skjolden
- September: Nordisk Verdensarvkonferanse i Jelling og Christiansfeld på Jylland, Danmark
- November: Studietur for besøksenter og Naturum 2018 Sør-Sverige - Danmark
Opplevelseskonferansen 2018, Narvik

3.7 Stiftelsens sekretariat

Stiftelsen er lokalisert på Vega og har kontorlokaler på Nes. Rita Johansen er ansatt som daglig leder og begynte i jobben 1. november 2005. Lena Fagerwing ble fast ansatt i 50 prosent stilling som prosjektleder for arbeidet med barn og unge fra 1. januar 2013 og avsluttet sitt arbeidsforhold i Stiftelsen 1. juni 2018. Stillingen sto vakant resten av året, men en medarbeider var innleid sommersesongen 2018 for å teste snorkelløypa med brukere og ta film og bilder til senere bruk i formidling av det marine miljøet og snorkelløypa.

Med Stiftelsens samlokalisering i Forvaltningsknutepunkt Nes med Vega verneområdestyre og Statens naturoppsyn, samt Helgeland Museum, er de samarbeidende parter et godt stykke på vei til å bygge opp et kompetansemiljø på verdensarv.

De viktigste arbeidsoppgavene for sekretariatet i 2018 har vært:

- Oppfølging og bistand fuglevoktere, grunneiere og interessenter i området
- Presentasjon og oppfølging nasjonalt og regionalt av Vegaøyen Verdensarv
- Bistand til utvikling av innholdet i Vega Verdensarvsenter
- Barne- og ungdomsprosjekt innen skjøtsel, ærfugltradisjon og andre tema
- Daglig drift med tiltaks- og økonomiarbeid

Arbeidet med rutiner for informasjon via nettsted er ferdigstilt og Stiftelsen har nå en felles inngangsside med Vega verneområdestyre, verdensarvsenteret og Visitvega. Det har vært problem med oppdatering av Stiftelsens nettside i siste halvår av 2018 og alt av aktuelle saker har vært lagt ut på Facebooksiden Vegaøyen Verdensarv. Ved årsskiftet hadde den ca 3000 følgere ved årsskiftet, en fin økning på ca 1000 følgere fra 2017. Dette er et resultat av målrettet arbeid med å få flere følgere. Stiftelsen har også egne nettsider for barn og unge, vegalive.no. Daglig leder var i 2018 nestleder av styret til medlemsorganisasjonen Norges Verdensarv, styremedlem i Nordic World Heritage Foundation og styremedlem i Helgeland Reiseliv.

Stiftelsen Vegaøyane Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

